

motivaction
research and strategy

Marktomvang online kansspelen

3-meting – 2018

Auteurs:
Ester van de Ven
Karin Lammers
Jeroen Senster

December 2018

Projectnummer: B3691

Leeswijzer	3
Achtergrond	4
Samenvatting en conclusies	5
Methode en opzet	9
Resultaten	11
Bijlagen	25

Deze rapportage start met een beschrijving van de doelstelling van het onderzoek. Vervolgens worden de belangrijkste bevindingen en conclusies uiteengezet en leggen wij de onderzoeksmethode en -opzet uit.

Daarna presenteren we de resultaten van alle vragen die aan de respondenten gesteld zijn. De resultaten worden per doelgroep gepresenteerd. De doelgroep bestaat uit (kans)spelers, die tenminste 7x per jaar (hoogfrequent) poker, bingo of casinospelen spelen of deelnemen aan sportsbetting en dat (weleens) online doen. Alle resultaten van deze meting worden vergeleken met de 0-meting die eind 2014 is uitgevoerd, de 1-meting die in september 2015 is uitgevoerd en de 2-meting die in september 2016 is uitgevoerd.

In enkele grafieken tellen de percentages niet op tot honderd procent. In dit geval gaat het om (kleine) afrondingsverschillen. In verband met de leesbaarheid van de figuren zijn lage percentages die buiten de lay-out van de grafiek vallen niet weergegeven.

In de bijlage staat beknopt de onderzoekstechnische informatie beschreven. De tabellen met uitsplitsingen van alle vragen zijn in een apart Excel-document meegestuurd.

In opdracht van Holland Casino, heeft Motivaction International B.V. een onderzoek uitgevoerd onder pokerspelers, casinospelers, bingospelers en sportsbettingdeelnemers om te achterhalen wat hun wensen en behoeften zijn met betrekking tot online kansspelen en wat de omvang van de totale (online) kansspelmarkt in Nederland is.

Dit onderzoek betreft een herhaalmeting van het onderzoek 'Verkenning Online Kansspelmarkt' dat Motivaction in opdracht van Holland Casino in 2014 en 2015 heeft uitgevoerd en de meting 'Marktomvang online kansspelen' uitgevoerd in 2016. In de meting uitgevoerd in 2016 en de huidige meting ligt de nadruk van het onderzoek op de online (kans)spelers en de omvang van de online kansspelmarkt.

In deze meting zijn enkele vragen verwijderd en tevens enkele vragen toegevoegd aan de online vragenlijst. Voor online casinospelen is de splitsing gemaakt naar online casinospelen en online live casino (met een dealer op afstand). Bij sportsbetting is de splitsing gemaakt naar pre-match en in-play sports betting. Ook is uitgevraagd bij welke aanbieders men een account heeft en in de afgelopen 4 weken heeft gespeeld.

Doelstelling

De doelstelling van dit onderzoek is kwantitatief inzicht geven in:

- De totale online en offline kansspelmarkt in Nederland qua frequentie van spelen en totale spend voor de spelvormen poker, bingo, casino en sportsbetting
- Het gedrag en de wensen en behoeften van online en offline kansspelers per spelvorm (poker, bingo, casino en sportsbetting)

Samenvatting en conclusies

In 2018 neemt 18% van de Nederlanders weleens deel aan online kansspelen

Binnen de steekproef van de 3-meting spelen 5.670 Nederlanders kansspelen (38% van de gehele steekproef), waarvan 2.733 (weleens) online spelen (18% van de gehele steekproef). Bingo wordt hierbij het meest gespeeld. Een kwart van de Nederlanders speelt (weleens) bingo, gevolgd door casinospelen (19%), poker (14%) en sportsbetting (12%). Over de verschillende metingen is een stijging zichtbaar in het aantal sportsbettingdeelnemers (2015: 8%, 2016: 10%, 2018: 12%). In de 3-meting zijn er in totaal 2.233 online betalende spelers (15% van de gehele steekproef).

	Bingo	Poker	Casino	Sportsbetting	Totaal
Bruto steekproef <i>(NL repr. 18+)</i>	15.033 100%	15.033 100%	15.033 100%	15.033 100%	15.033 100%
# Spelers totaal <i>(laag- en hoogfrequent)</i>	3.786 25%	2.030 14%	2.811 19%	1.768 12%	5.670 38%
# Online spelers totaal <i>(laag- en hoogfrequent)</i>	1.383 9%	1.043 7%	1.168 8%	1.343 9%	2.733 18%
# Spelers betaald	2.234 15%	1.254 8%	2.344 16%	1.527 10%	4.037 27%
# Online spelers betaald	993 7%	850 6%	1.052 7%	1.280 9%	2.233 15%

In totaal spelen ruim 1,8 miljoen mensen in Nederland (in de leeftijd 18 t/m 75 jaar) weleens betaald online kansspelen.

* Gebaseerd op het totaal aantal Nederlanders in de leeftijd van 18 t/m 80 jaar.

	2018	2016	2015*
Online spelers betaald	1.856.748 15% van 12,5 mio	1.534.967 12% van 12,5 mio	1.521.582 12% van 12,9 mio

Lichte stijging in het aandeel betalende spelers ten opzichte van 2016

Het aandeel betalende hoogfrequente online bingospelers is gestegen ten opzichte van de vorige meting (2018: 65%, 2016: 53%). Ook bij de overige spelvormen is een lichte stijging zichtbaar. Dit jaar speelt 86% van de pokeraars (2016: 83%), 95% van de casinospelers (2016: 90%) en 97% van de sportsbettingdeelnemers (2016: 96%) weleens betaald. De rest van de hoogfrequente online spelers speelt uitsluitend onbetaald.

Nog niet alle hoogfrequente online kansspelers zijn op de hoogte van de mogelijke legalisering van de online kansspelmarkt

- Gelijk aan de vorige meting zijn voornamelijk hoogfrequente online bingospelers niet op de hoogte van de mogelijke legalisering (33%).
- Voor iedere spelvorm geldt dat de hoogfrequente online spelers voorkeur hebben voor een kansspelaanbieder met een Nederlandse licentie. Deze voorkeur voor een kansspelaanbieder met een Nederlandse licentie is bij iedere spelvorm sterker dan in de vorige meting.

Hoogfrequente online kansspelers per spelvorm – Percentage dat bij voorkeur speelt voor een kansspelaanbieder met Nederlandse licentie

	Speelt bij voorkeur voor een kansspelaanbieder <u>met</u> Nederlandse licentie	Speelt bij voorkeur <u>niet</u> bij een kansspelaanbieder met Nederlandse licentie
Bingo	60%	3%
Poker	64%	6%
Casino	64%	3%
Sportsbetting	66%	4%

Samenvatting en conclusies

Pokerspelers en casinospelers besteden een groter deel van hun kansspeluutgaven online ten opzichte van de vorige meting

Hoogfrequente online bingospelers en sportsbettingdeelnemers besteden procentueel gezien juist een steeds kleiner aandeel van hun budget online.

Percentage van de totale uitgaven dat aan online kansspelen is besteed (hoogfrequente spelers)

	2018	2016	2015	2014
Bingo	44%	47%	52%	51%
Poker	66%	57%	63%	66%
Casino	57%	50%	56%	47%
Sportsbetting	76%	80%	78%	74%

Gepercipieerde uitgaven afgelopen 4 weken van hoogfrequente online spelers

	2018	2016	2015	2014
Bingo	€ 25,60	€ 22,49	€ 20,65	€ 19,75
Poker	€ 25,09	€ 50,30	€ 26,84	€ 41,78
Casino	€ 72,39	€ 63,33	€ 65,88	€ 61,26
Sportsbetting	€ 40,32	€ 44,32	€ 29,40	€ 38,87

De gepercipieerde uitgaven van poker zijn gedaald

De uitgaven van hoogfrequente online pokerspelers zijn daarmee in lijn met 2015. Hoogfrequente online casinospelers zijn meer gaan uitgeven aan dit kansspel.

Marktomvang in lijn met 2016

Als de gepercipieerde uitgaven van de afgelopen vier weken van de totale groep kansspelers worden doorgerekend naar de marktomvang van online kansspelen in Nederland, is te zien dat deze marktomvang in lijn is met de omvang van 2016. De marktomvang van bingo is gestegen ten opzichte van vorige meting.

Waar in de vorige meting een flinke stijging zichtbaar was in de marktomvang van sportsbetting, is de marktomvang van dit kansspel in deze meting gelijk aan de vorige meting.

De marktomvang in 2015 en 2014 is berekend onder Nederlanders tot en met 80 jaar, waar in 2016 en 2018 is gerekend met Nederlanders tot en met 75 jaar. Ook is in 2016 een andere methodiek gehanteerd om de totale marktomvang te berekenen. Deze aangepaste methodiek is in 2018 ook toegepast. In 2018 is besloten dat de marktomvang van poker voor 25% meetelt in het totaal, omdat (naar inschatting) 75% van de omzet naar andere pokerspelers gaat en niet naar de operators. Bij de voorgaande metingen is deze aanpassing met terugwerkende kracht doorgevoerd.

Marktomvang online kansspelen (hoog- en laagfrequente spelers)*

	2018	2016	2015	2014
Bingo	€ 74,3 mio	€ 57,7 mio	€ 92,2 mio	€ 85,2 mio
Poker**	€ 27,4 mio	€ 39,9 mio	€ 33,4 mio	€ 36,8 mio
Casino	€ 230,4 mio	€ 238,3 mio	€ 246,7 mio	€ 229,7 mio
Sportsbetting	€ 259,6 mio	€ 258,0 mio	€ 160,0 mio	€ 171,8 mio
TOTAAL	€ 591,7 mio	€ 593,9 mio	€ 532,3 mio	€ 523,5 mio

* Het in kaart brengen van de marktomvang op basis van dit onderzoek heeft een aantal kanttekeningen (zie sheet 46 t/m 49). De resultaten dienen daarom met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden.

** Omdat een groot deel van het verlies van pokerspelers terecht komt bij andere pokerspelers en dus niet bij de operator, is er in overleg met Holland Casino een afslag van 75% gedaan op de uitgaven die spelers hebben opgegeven.

Methode en opzet (1/2)

Kwantitatief onderzoek

- Dit onderzoek is uitgevoerd met behulp van een online vragenlijst. Bij deze methode vullen respondenten de vragenlijst in alle rust en in hun eigen tempo in achter de eigen computer. Daarnaast kunnen respondenten zelf het moment kiezen waarop ze de vragenlijst invullen en geven ze via internet minder snel sociaal wenselijke antwoorden.

Vragenlijst

- De vragenlijst, die in overleg met Holland Casino is opgesteld, bestaat uit 33 vragen, waarvan 1 open vraag. De antwoorden op de open vraag zijn niet gecodeerd (coderen betekent het omzetten van open antwoorden naar gesloten categorieën, om zodoende inzicht te krijgen in de percentages van de genoemde topics).
- De gemiddelde invultijd van de vragenlijst was 6,8 minuten
- In de vragenlijst zijn de volgende onderwerpen aan bod gekomen:
 - Drempels/trigger en type (kans)speler
 - Betaald versus onbetaald spelen + inzet/uitgaven
 - Online versus offline en (kans)spelaanbod
 - Kanalisatie

Veldwerk

- Het veldwerk is verzorgd door Motivaction en vond plaats in week 45, 46, 47 en 48 van 2018 (van 7 november t/m 27 november 2018).
- De respondenten zijn uitgenodigd voor het onderzoek per e-mail met daarin een link naar de online vragenlijst.

Methodie en opzet (2/2)

Doelgroep

- Het onderzoek is uitgevoerd onder een representatieve steekproef van Nederlandse consumenten van 18 t/m 75 jaar.
- De steekproef is achteraf gewogen zodat deze representatief is voor de Nederlandse bevolking op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en Mentality (waarden en leefstijlen).
- In totaal hebben er n=15.033 respondenten deelgenomen aan het onderzoek. Dit is een uitzonderlijk grote steekproef voor een marktonderzoek. Doorgaans wordt bij een Nederland representatief onderzoek minimaal n=500 gehanteerd om betrouwbare uitspraken over de gehele populatie te kunnen doen en een n=100 bij specifieke doelgroepen (zoals hoogfrequente en online kansspel spelers). In dit onderzoek is ervoor gekozen om een zeer grote steekproef te trekken, om betrouwbare uitspraken te kunnen doen over de verschillende doelgroepen zoals hieronder genoemd. Van alle deelnemers aan het onderzoek zijn uiteindelijk n=5.670 kansspelers ondervraagd, waarvan **n=2.733** respondenten (weleens) **online** spelen. We onderscheiden de onderstaande doelgroepen:

Bingospelers
n=3.786

Hoog frequent & online
• n=528

Pokerspelers
n=2.030

Hoog frequent & online
• n=405

Casinospelers
n=2.811

Hoog frequent & online
• n=421

Sportsbetting
n=1.768

Hoog frequent & online
• n=648

- In de rapportage is uitsluitend gerapporteerd over de **hoogfrequente online kansspelers** (speelt vaker dan één keer per 2 maanden, speelt weleens online). Boven iedere grafiek wordt de doelgroep omschreven. Voor het berekenen van de totale marktomvang, zijn ook de laagfrequente spelers meegenomen in de analyse.
- Respondenten die meerdere kansspelen spelen, zijn in alle betreffende doelgroepen opgenomen.
- De resultaten uit hoofdstuk 6 'Groeipotentie Holland Casino' zijn **niet** gerapporteerd over hoogfrequente online kansspelers. Boven de grafiek wordt de doelgroep omschreven.

Resultaten

In het volgende hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek getoond.
De onderwerpen kanalisatie en marktomvang worden hier besproken.

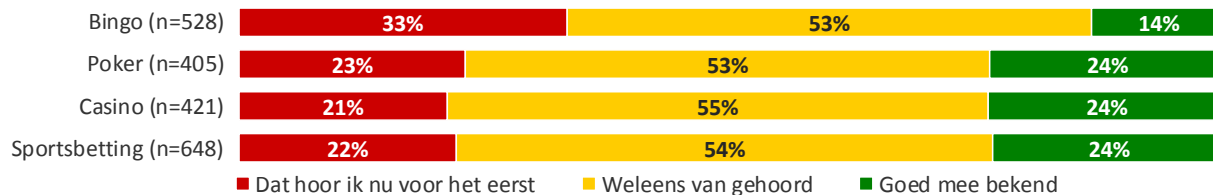

Kanalisation

Tot op heden is het aanbieden van online kansspelen in Nederland illegaal. In de toekomst wordt dit in Nederland mogelijk legaal gemaakt. In hoeverre was je ervan op de hoogte (voordat je dit las) dat het aanbieden van online kansspelen mogelijk legaal wordt?

(Basis: hoogfrequente online spelers, 3-meting)

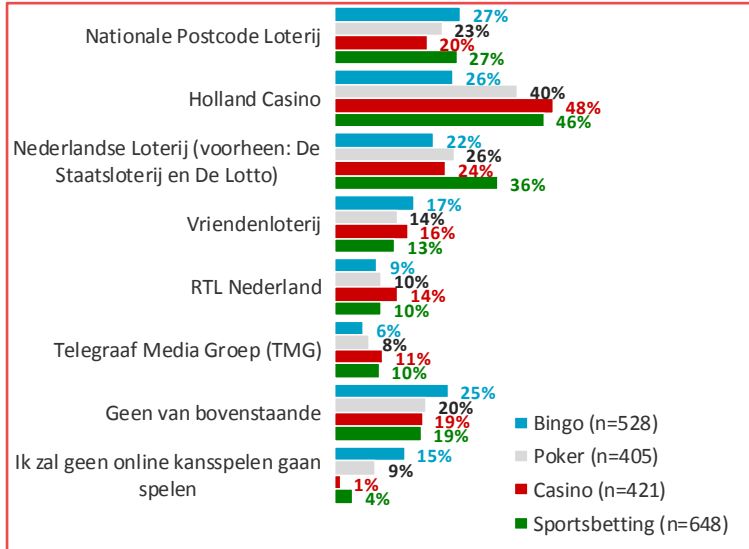

Slechts een kwart van de kansspelers zijn goed op de hoogte dat het aanbieden van online kansspelen in Nederland mogelijk legaal wordt.

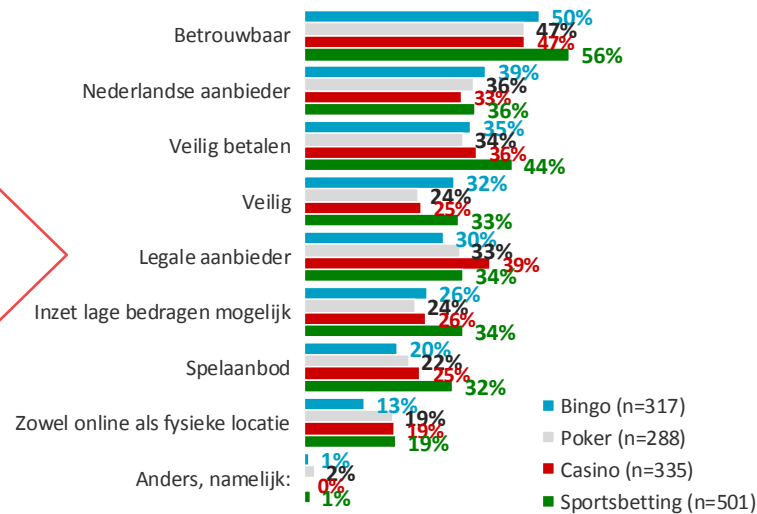
Bingospelers geven het vaakst aan dat ze voor het eerst horen dat het aanbieden van online kansspelen in Nederland mogelijk legaal wordt (33%).

Kanalisisatie

Bij welke van de onderstaande organisaties zou je online kansspelen (gaan) spelen als zij dit zouden aanbieden?
(Basis: hoogfrequente online spelers, 3-meting)

Wat zou voor jou een reden zijn om bij deze organisatie(s) online kansspelen te (gaan) spelen?
(Basis: hoogfrequente online spelers, zou bij een van de organisaties online kansspelen gaan spelen, 3-meting)

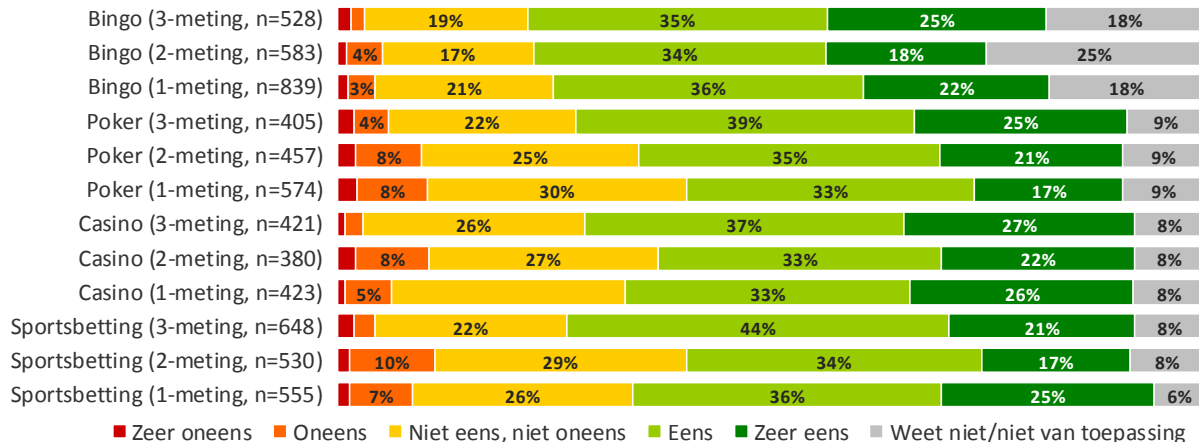
Pokerspelers, casinospelers en sportsbettingdeelnemers zouden het liefst bij Holland Casino gaan spelen als zij dit zouden aanbieden.

Bingospelers zouden kiezen voor Nationale Postcode Loterij

Belangrijke redenen om bij een nieuwe kansspelaanbieder te aan spelen zijn: betrouwbaarheid, Nederlandse aanbieder en veilig betalen.

In hoeverre ben je het eens met onderstaande stellingen? (Basis: hoogfrequente online spelers)

Bij voorkeur speel ik bij een online kansspelaanbieder met een Nederlandse licentie

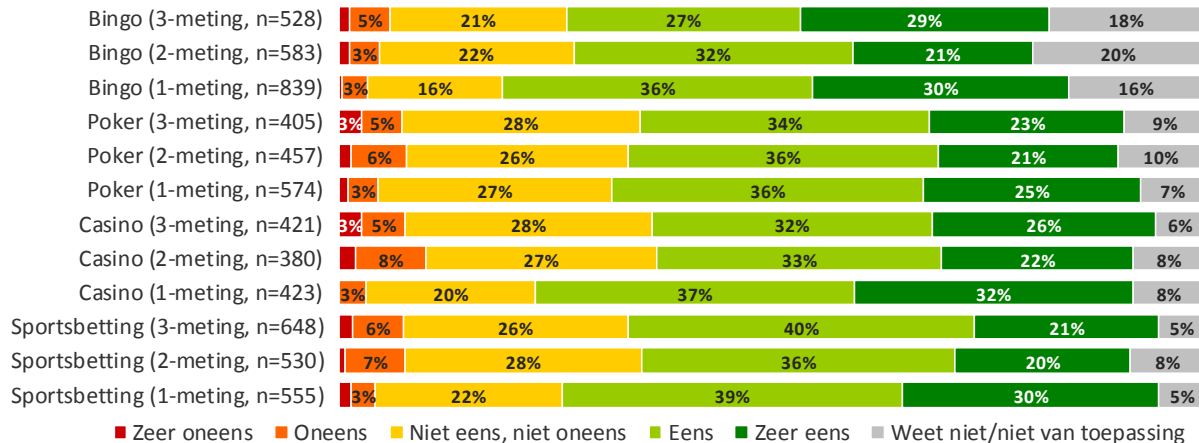

Per spelvorm heeft een ruime meerderheid de voorkeur om te spelen bij een online kansspelaanbieder met een Nederlandse licentie.

Ten opzichte van de vorige meting geven meer online kansspelers aan dat ze bij voorkeur spelen bij een online kansspelaanbieder met een Nederlandse licentie.

In hoeverre ben je het eens met onderstaande stellingen? (Basis: hoogfrequente online spelers)

De garantie dat mijn geld veilig is, vind ik belangrijker dan een hoger uitkeringspercentage

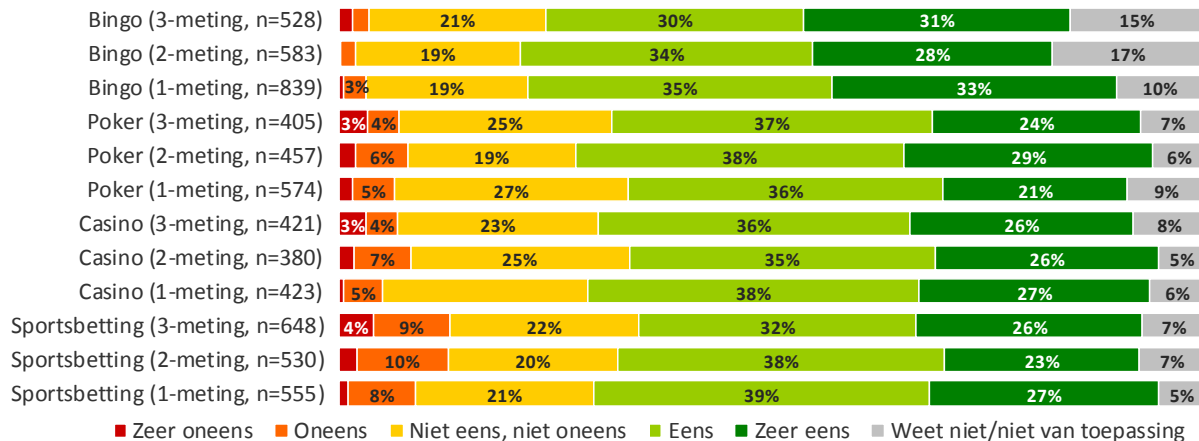

Gelijk aan de vorige meting vindt een ruime meerderheid van de online kansspelers de garantie dat hun geld veilig is belangrijker dan een hoger uitkeringspercentage.

Van de vier spelvormen geven bingospelers het vaakst aan dat ze het zeer eens zijn met de stelling (29%).

In hoeverre ben je het eens met onderstaande stellingen? (Basis: hoogfrequente online spelers)

Ik vind dat er risico's kleven aan het spelen bij een illegale online kansspelaanbieder

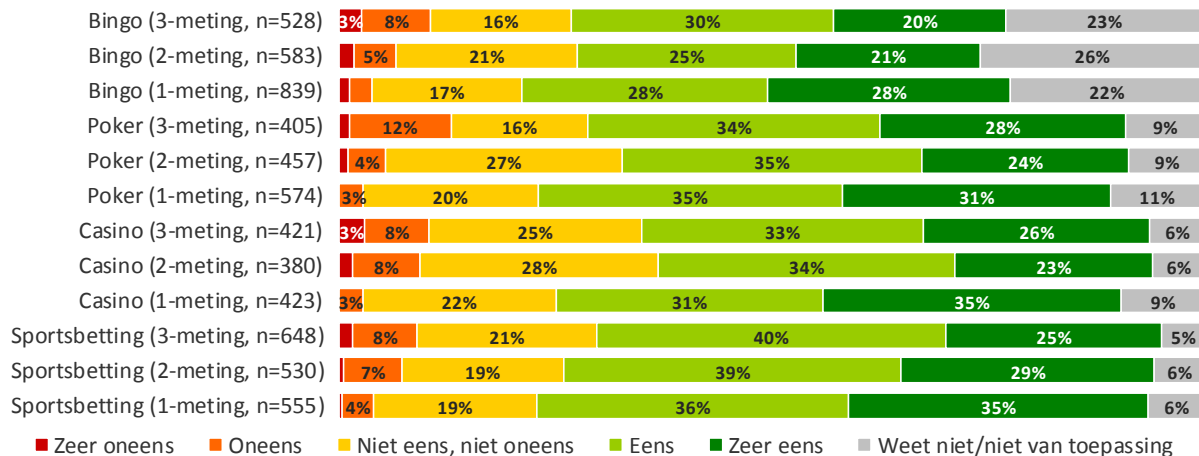

Ongeveer twee derde van de online kansspelers vindt dat er risico's kleven aan het spelen bij een illegale online kansspelaanbieder.

Ten opzichte van vorige metingen is het aandeel dat risico's vindt kleven aan het spelen bij een illegale online kansspelaanbieder ongeveer even groot.

In hoeverre ben je het eens met onderstaande stellingen? (Basis: hoogfrequente online spelers)

Wanneer ik bij mijn huidige online kansspelaanbieder niet veilig kan betalen via PayPal, iDEAL en/of creditcard, dan kies ik voor een andere aanbieder

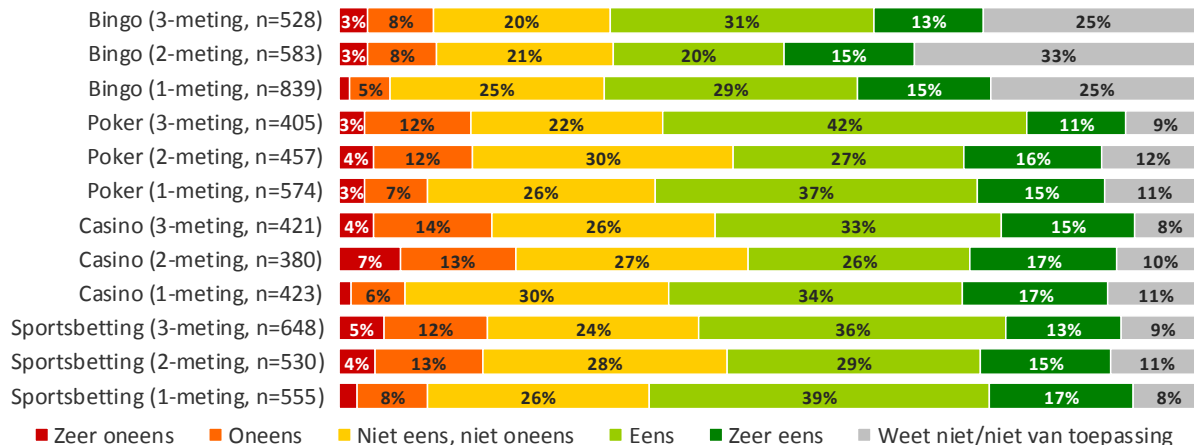
Ruim de helft (53%) van de online kansspelers geeft aan dat ze kiezen voor een andere aanbieder als ze bij hun huidige aanbieder niet veilig kunnen betalen.

Sportsbettingdeelnemers geven het vaakst aan dat ze voor een andere aanbieder kiezen als ze bij hun huidige aanbieder niet veilig kunnen betalen (65%).

Ten opzichte van de andere spelvormen geven hoogfrequente online bingospelers minder vaak (50%) aan dat ze het (zeer) eens zijn met de stelling.

In hoeverre ben je het eens met onderstaande stellingen? (Basis: hoogfrequente online spelers)

Wanneer mijn huidige online kansspelaanbieder na legalisering geen vergunning aanvraagt, dan kies ik voor een andere aanbieder

Ruim een derde van de online kansspelers (36%) zegt te kiezen voor een andere aanbieder als na legalisering hun huidige online kansspelaanbieder geen vergunning aanvraagt.

In vergelijking met de andere spelvormen geven veel bingospelers aan dat ze niet weten wat ze zouden doen (25%).

Marktomvang

Inleiding

Het oorspronkelijke doel van de 0-meting *Verkenning online kansspelmarkt* was het in kaart brengen van het gedrag en de verschillende motivaties van (kans)spelers per spelvorm: bingo, poker, casino en sportsbetting. Na afloop van het onderzoek is gevraagd om te kijken naar de omvang van de kansspelmarkt op basis van een doorrekening van de gevonden steekproefresultaten naar de totale groep (kans)spelers in Nederland.

- Omdat deze doorrekening in eerste instantie niet gemaakt hoefde te worden, zijn de netto steekproeven per spelvorm niet gewogen naar de juiste verhoudingen op sociaal-demografische achtergronden van die specifieke groepen spelers, maar op de verhoudingen binnen Nederland. Dit kan zijn weerslag hebben op de gevonden resultaten. Onder pokerspelers bevinden zich bijvoorbeeld meer mannen en mannen geven doorgaans meer uit in het casino, waardoor in dit specifieke voorbeeld sprake is van een conservatieve rapportage.
- In de 3-meting is gekozen voor een identieke opzet van het onderzoek als in de 0-, 1- en 2-meting. Hierdoor geldt bovenstaande opmerking ook voor de resultaten van de 3-meting.
- Voor het berekenen van de marktomvang is in de 2- en 3-meting een methodiek gehanteerd waarbij het percentage waarmee de online marktomvang wordt berekend, het percentage betreft dat de speler zelf per spelvorm heeft uitgegeven aan online. Er is dus niet meer gerekend met een gemiddelde dat geldt voor alle spelers, zoals in de 0- en 1-meting. De betalende spelers die 'wil ik liever niet zeggen' hebben geantwoord, hebben wel het gemiddelde toegekend gekregen.
- Op de volgende slide is te zien wat de geschatte omvang van de online markt is per spelvorm en voor het totaal in 2018 (3-meting). Op de slides daarna staan enkele kanttekeningen met betrekking tot de interpretatie van de gevonden resultaten.

2018

	Bingo	Poker	Casino	Sports betting	Totaal
Bruto steekproef (NL repr. 18+)	15.033 100%	15.033 100%	15.033 100%	15.033 100%	15.033 100%
# Online spelers totaal (laag- en hoogfrequent)	1.383 9%	1.043 7%	1.168 8%	1.343 9%	2.733 18%
# Online spelers betaald (laag- en hoogfrequent)	993 7%	850 6%	1.052 7%	1.280 9%	2.233 15%
Gemiddelde uitgaven online spelers in € (4 weken ¹)	7	12	20	19	28
Gemiddelde uitgaven online spelers € (jaar ²)	90	155	263	244	363

Nederland repr. ³	12.500.000	12.500.000	12.500.000	12.500.000	12.500.000
# Online spelers totaal	1.149.970 9% van 12,5 mio	867.259 7% van 12,5 mio	971.197 8% van 12,5 mio	1.116.710 9% van 12,5 mio	2.272.500 18% van 12,5 mio
# Online spelers betaald	825.683 7% van 12,5 mio	706.778 6% van 12,5 mio	874.742 7% van 12,5 mio	1.064.325 9% van 12,5 mio	1.856.748 15% van 12,5 mio
Totale uitgaven online 2018 in mio € (jaar ⁴)	74,3	27,4	230,4	259,6	591,7
Totale uitgaven online 2016 in mio € (jaar ⁴)	57,7	39,9	238,3	258,0	593,9

¹ Op basis van de vraagstelling: hoeveel heb je in de afgelopen 4 weken in totaal uitgegeven aan dit betaalde (kans)spel?

² Bij benadering: uitgaven in de afgelopen 4 weken x 13 om tot 52 weken te komen.

³ Gebaseerd op (een benadering van) het totaal aantal Nederlanders in de leeftijd van 18 t/m 75 jaar.

⁴ Omdat een groot deel van het verlies van pokerspelers terecht komt bij andere pokerspelers en dus niet bij de operator, is er in overleg met Holland Casino een afslag van 75% gedaan op de uitgaven die spelers hebben opgegeven.

Toelichting 1/2

Het onderzoek is uitgevoerd met behulp van een online vragenlijst. De respondenten zijn afkomstig uit het StemPunt-panel van Motivaction. De primaire onderzoeksdoelgroep bestond uit Nederlanders in de leeftijd van 18 jaar en ouder. Door middel van een selectievraag werden respondenten geselecteerd die weleens deelnemen aan één of meerdere van de volgende (kans)spelen: bingo, poker, casinospelen (bv. blackjack, roulette) en sportsbetting (wedden op sportwedstrijden).

Om tot een marktomvang in euro's te komen, is niet gevraagd naar jaarlijkse bestedingen, maar naar de bestedingen in de afgelopen 4 weken voorafgaand aan het onderzoek. De gepresenteerde marktomvang per spelvorm is gebaseerd op de vraag: "Hoeveel heeft u in de afgelopen 4 weken uitgegeven aan dit spel?". De totale uitgaven per spel per jaar zijn verkregen door de gemiddelde uitgaven in de afgelopen 4 weken te vermenigvuldigen met 13 weken en door te rekenen naar het totaal aantal (kans)spelers in Nederland. Omdat uit diverse onderzoeken blijkt dat consumenten niet voldoende in staat zijn om jaaruitgaven realistisch terug te halen, is bewust voor deze opzet gekozen om de betrouwbaarheid van de antwoorden te vergroten.

Toch is het belangrijk om een aantal zaken in acht te nemen bij het duiden van de resultaten. Er zijn een aantal mogelijke meetfouten waar rekening mee moet worden gehouden, waarvoor bovendien niet of nauwelijks gecorrigeerd kan worden. Hierdoor zijn de gepresenteerde cijfers ramingen gebaseerd op een aantal aannames en kanttekeningen en dienen ze om die reden met voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden. Omdat deze voorbehouden er zijn, is ervoor gekozen om een zo groot mogelijke steekproef te trekken om de betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten.

Toelichting 2/2

De kanttekeningen zijn:

- We vragen kansspelers een beroep te doen op hun geheugen, hetgeen kan leiden tot een hogere of lagere inschatting van de daadwerkelijke uitgaven. Financiële zaken zijn soms moeilijk te herinneren en de kans bestaat dat kansspelers liever niet *willen* weten wat zij hebben uitgegeven. Zeker bij kansspelen is het zeer aannemelijk dat kansspelers zich niet bewust zijn van hun uitgaven aan het spel. Er is gerapporteerd over gepercipieerd gedrag, niet over feitelijk gedrag. Het gaat dus om een benadering van de werkelijkheid.
- Een vraag die een berekening vergt, wordt niet door alle respondenten even zorgvuldig en correct beantwoord. Een deel van de kansspelers zou al snel een ruwe schatting kunnen geven zonder er goed over na te denken.
- Omdat er is gekozen voor één meetmoment in het jaar, waardoor mogelijke seizoensafhankelijkheden in uitgaven niet meegenomen zijn. Ook kan het zo zijn dat (kans)spelers geen vast bestedingspatroon hebben waardoor een doorrekening naar een heel jaar leidt tot een onder- of overschatting van de werkelijke bestedingen.
- Wij hebben respondenten gevraagd wat zij hebben *uitgegeven* aan betaalde kansspelen. In de berekening zijn we niet uitgegaan van hetgeen zij hebben *ingezet*, om te voorkomen dat in de berekening tussentijds behaalde winsten worden meegenomen.
- Respondenten uit het onderzoek zouden hun antwoord op een vraag kunnen aanpassen aan hetgeen zij denken dat sociaal wenselijk is. Met name bij uitgaven aan kansspelen ligt sociaal wenselijkheid op de loer. Sommige (kans)spelers geven hoog op van hun maandelijkse uitgaven, waar anderen liever niet te boek willen staan als gokker.
- Het onderzoek is uitgevoerd onder een Nederlands panel. Dit panel bevat geen niet-Nederlandse panelleden. Hierdoor zijn de uitgaven van toeristen en andere buitenlandse bezoekers (bijvoorbeeld uit de grensstreken) niet meegenomen in de berekening van de marktomvang. De hoge uitgave van bijvoorbeeld gasten met een Chinese nationaliteit zijn hierdoor niet meegenomen in de marktomvang. Hierdoor is de marktomvang zoals in dit onderzoek berekend per definitie kleiner dan de daadwerkelijke marktomvang. Er wordt immers in kaart gebracht wat de Nederlanders uitgeven aan kansspelen en niet wat kansspelaanbieders aan omzet realiseren.
- Over het algemeen geldt dat respondenten met een zeer hoog inkomen geneigd zijn om in onderzoek hun inkomen geheim te houden. Dit kan ook gelden voor de uitgaven aan kansspelen: het is mogelijk dat respondenten met zeer of zelfs uitzonderlijk hoge uitgaven in dit onderzoek ervoor kiezen om hun totale uitgaven niet te benoemen en te kiezen voor de escape-optie 'zeg ik liever niet'. Hierdoor bestaat de kans dat de zeer hoge uitgaven niet meegenomen zijn in de gemiddelde uitgave. De marktomvang kan daardoor in het onderzoek kleiner lijken dan hij in werkelijkheid is.

- **Veldwerkperiode**
 - Het veldwerk is uitgevoerd in de periode 07 november 2018 tot 27 november 2018
- **Methode respondentenselectie**
 - Uit het StemPunt-panel van Motivaction
- **Incentives**
 - De respondenten hebben als dank voor deelname aan het onderzoek punten voor het StemPunt spaarprogramma ontvangen
- **Weging**
 - De onderzoeksdata zijn gewogen (zie ook bijlage gewogen en ongewogen data), daarbij fungeerde het Mentality-ijkbestand als herwegingskader. Dit ijkbestand is wat betreft sociodemografische gegevens gewogen naar de Gouden Standaard van het CBS
- **Responsverantwoording online onderzoek**
 - In de veldwerkperiode is aan 35.476 personen een uitnodigingsmail verstuurd. Op de slotdatum van het veldwerk (zie bij Veldwerkperiode) was het gewenste aantal vragenlijsten ingevuld en is de toegang tot de vragenlijst op internet afgesloten
- **Bewaartermijn primaire onderzoeksbestanden**
 - Digitaal beschikbare primaire onderzoeksbestanden worden tenminste 12 maanden na afronden van het onderzoek bewaard. Beeld- en geluidsoptnames op cd en niet digitaal beschikbare schriftelijke primaire bestanden zoals ingevulde vragenlijsten, worden tot 12 maanden na afronden van het onderzoek bewaard.
- **Overige onderzoekstechnische informatie**
 - Overige onderzoekstechnische informatie en een exemplaar van de bij dit onderzoek gehanteerde vragenlijst is op aanvraag beschikbaar voor de opdrachtgever

Kenmerken	Ongewogen		Gewogen	
	N	%	N	%
Leeftijd				
18 t/m 24 jaar	403	2,7%	1442	9,6%
25 t/m 34 jaar	1075	7,2%	2385	15,9%
35 t/m 44 jaar	1575	10,5%	2659	17,7%
45 t/m 54 jaar	2559	17,0%	3216	21,4%
55 t/m 64 jaar	4082	27,2%	2771	18,4%
65 t/m 75 jaar	5339	35,5%	2559	17,0%
Opleidingsniveau				
Hoog (wo/hbo)	5244	34,9%	4040	26,9%
Middel (havo/vwo/mbo/mavo)	7860	52,3%	7774	51,7%
Laag (ibo/basisschool/geen opleiding)	1929	12,8%	3218	21,4%
Geslacht				
Mannen	6855	45,6%	7239	48,2%
Vrouwen	8178	54,4%	7793	51,8%

Kenmerken	Ongewogen		Gewogen	
	N	%	N	%
Mentality				
Moderne burgerij	3322	22,1%	3453	23,0%
Opwaarts mobielen	1853	12,3%	2131	14,2%
Postmaterialisten	1982	13,2%	1469	9,8%
Nieuwe conservatieven	1336	8,9%	1249	8,3%
Traditionele burgerij	1393	9,3%	1881	12,5%
Kosmopolieten	2809	18,7%	1955	13,0%
Postmoderne hedonisten	1412	9,4%	1543	10,3%
Gemaksgeoriënteerden	926	6,2%	1352	9,0%
Nielsen-regio				
3 grote gemeenten	1340	8,9%	1786	11,9%
West	4526	30,1%	4477	29,8%
Noord	1751	11,6%	1492	9,9%
Oost	3147	20,9%	3119	20,8%
Zuid	3623	24,1%	3566	23,7%
Randgemeenten	646	4,3%	592	3,9%

Het auteursrecht op dit rapport ligt bij de opdrachtgever. Voor het vermelden van de naam Motivaction in publicaties op basis van deze rapportage – anders dan integrale publicatie – is echter schriftelijke toestemming vereist van Motivaction International B.V.

Zie ook ons [Pers- en publicatiebeleid](#).

Beeldmateriaal

Motivaction heeft datgene gedaan wat redelijkerwijs van ons verwacht kan worden om de rechthebbenden op beeldmateriaal te achterhalen. Mocht u desondanks menen recht te kunnen doen gelden op gebruikt beeldmateriaal, neem dan contact op met Motivaction.

motivaction

research and strategy

Motivaction International B.V.
Marnixkade 109
1015 ZL Amsterdam

Postbus 15262
1001 MG Amsterdam

T +31 (0)20 589 83 83
M info@motivaction.nl

www.motivaction.nl

